

J E L E N T É S

A M. K I R. E R Z S É B E T - T U D O M Á N Y E G Y E T E M

K Ö N Y V T Á R A M Ű K Ö D É S É R Ő L

1930. szeptember 1-től 1934. augusztus 1-ig.

I. Bevételek.

A könyvtár javadalmi igazgatásom négy éve alatt a következők voltak:

	1930/31.	1931/32.	1932/33.	1933/34.
	-----	-----	-----	-----
Állami dotáció	5129.--	6008.34	2399.23	3000.76
VKM segélye	1000.--	-----	-----	1000.--
Iktatási díjak	303.50	284.--	317.--	329.--
Iktatási illeték	4249.--	3962.--	4701.--	4564.--
Iratkozási illeték	9056.--	9416.--	9472.--	10184.--
Iátogatójegyekért	720.60	1172.53	946.39	717.26
	-----	-----	-----	-----
Összesen Pengő	20458.10	20842.87	17855.62	19795.02

Az állami költségvetési év folyamán, vagyis a minden évben június 30-ig elköltendő állami dotációt és a VKM segélyét az egyetem

Gazdasági Hivatala, a következő évbe is átvihető egyetemi iktatási és iratkozási díjakat és illetékeket az egyetemi Quacstura, a látogatójegyekért és intésekért szedett díjakat pedig a könyvtár kölcsönzőosztálya közölte. Mind a három kifizető hatóság a könyvtár javadalmából fizetéseket csak a könyvtárigazgató utalványozására teljesíthetett.

II. Költségvetés.

A javadalmak felhasználásában az igazgatóságnak a könyvtár Ügyviteli Szabályzata rendelkezései és az Egyetemi Tanácsnak egy 1929. évi határozata szerint kellett eljárnia. A rendelkezésre álló összegek egy része felett a Könyvtárbizottság ellenőrzése mellett a könyvtárigazgató diszponált, másik részét pedig a tanszéki és kari könyv- és folyóiratigénylések kielégítésére kellett fenntartania. Azonban úgy a Könyvtárbizottság, mint az Egyetemi Tanács ismételtén leszögezte, hogy a könyvtár javadalmának a fenntartott része nem a tanszéki, vagy kari külön könyvtárak fejlesztését szolgálja, hanem az Egyetemi Könyvtárnak szakkönyvekkel való gyarapítását, továbbá, hogy a szaktanároknak a javadalmak felosztása csak ajánlási, nem pedig rendelkezési jogot biztosít.

A felosztást minden tanév első ülésén a Könyvtárbizottság ajtette meg.

Az állami dotáció és az iktatási illetékek 40%-a felett a könyvtárigazgató diszponált, a fennmaradó rész egy-egy ötvenedrésze pedig az egyes professorok által a tanév folyamán alatt egyénileg javasolt könyvek beszerzésére szolgált. De miután a Sopronban székelő Hittudományi Kar tagjai nem a pécsi könyvtárt vették igénybe, hanem a karhoz csatolt s a kar kezelésében tartott soproni könyvtárt, mely névlegesen és jogilag a mi könyvtárunk elkülönített része, a fenntartott összeg 8 ötvenodrészét a Hittudományi Kar dékánja által bemutatott számlák kiigonyolítására fordítottuk. Így csak 42 ötvenodrész maradt a Pé-

csott előadó professorok egyéni javaslatainak kielégítésére. Itt viszont erős latitüdök mutatkoztak, egyes tanárok kívánságai lényegesen túllépték a megállapított összeget, mások pedig nem vették igénybe. A megtakarításokat könyvkötésre fordítottuk.

Az állami dotáció kizárólag könyvek és folyóiratok vételére, továbbá könyvkötések fedezésére szolgált, míg az iktatási és iratkozási illetékeknek az igazgatóság rendelkezése alá eső részéből személyzeti és dologi kiadásokat is fedezhettünk.

Az iratkozási illetékeknek csak 20%-a felett diszponált az igazgatóság, a fennmaradó összeg az egyes karok által a kari üléseken javasolt művek beszerzésére szolgált. Ez összeg 16%-a erejéig a Hittudományi Kar, 26%-ig a Jogtudományi Kar, 34% -ig az Orvostudományi Kar és 24% -a erejéig a Bölcsészeti Kar tehető a dékánok útján a beszerzésre vonatkozó javaslatot. A Hittudományi Kar az általa kívánt műveket a saját hatáskörében szerezte be s állíttatta be a soproni könyvtárban, számláit pedig a megállapított arány határáig a pécsi egyetemi könyvtár igazgatója utalványozta. A többi kar által kívánt művek beszerzéséről a könyvtár igazgatósága gondoskodott. De a százalékosan megállapított összegből elsősorban a karok által már régebbi tanévekben kívánt s azóta folytatólagosan járt folyóiratok és folytatásos művek árait s kötetési költségeit fedeztük. Ez egymagában egyes karokra, pl. a Jogi Karra eső hányadnál oly nagy összeget tett ki, hogy újabb beszerzésekre az utolsó időben alig gondolhattunk.

A VKM rendkívüli segélynek felhasználásáról a Könyvtárbizottság, illetőleg az Egyetemi Tanács esetenként külön határozatot hozott s azt teljes egészében az Olvasóterem állományának kiegészítésére, vagy olvasótermi folytatásos munkák régebbkeletű számláinak kiegyenlítésére fordíttatta.

Nem került felosztás alá az iktatási díjakból a Rector Magnificus által a könyvtárnak átutalt kisebb összeg, valamint a házipénztár látogatási és intési díjakból befolyt jövedelme. Ezt a két bevételi tételt adminisztrációs (regie) költségekre használtuk.

Az előirányzatok felosztási kulcsa alkalmazásával az érdekelt csoportokra a következő összegek estek:

	1930/31.	1931/32.	1932/33.	1933/34.
Könyvtárigazgatóság	5983.70	7834.77	6814.22	6048.22
Hittudományi Kar	2042.--	1974.86	1212.40	2039.30
Pécsi tanszéki egyéni igényl. (azaz: egy-egy tanszékre)	5363.40	4907.28	3381.--	3864.--
Jogi Kar	127.70	116.84	80.50	92.--)
Orvostudományi Kar	1879.--	1896.12	1970.--	2118.24
Bölcsészeti Kar	2457.--	2479.56	2640.--	2770.04
Olasóterem	1733.--	1750.28	1818.--	1955.22
	1000.--	-----	-----	1000.--
Összesen Pengő	20458.10	20842.87	17835.62	19795.02

III. Kiadások.

A kiadások következőként oszlottak meg:

	1930/31.	1931/32.	1932/33.	1933/34.
Könyvvásárlásra	10998.10	9730.98	7562.61	9063.93
Folyóiratok járatására	3457.47	3604.71	4367.63	4684.91
Könyvkötésre	1633.70	3235.10	3090.10	2774.40
Személyi járandóságok	1271.50	828.--	1228.80	1623.99
Dologi beruházásokra	3574.39	2098.61	937.35	1150.38
Csomag- és postaköltség	317.40	377.35	585.18	261.53
Reprodukciók	146.68	28.50	-----	20.--
Összesen Pengő	21399.24	19903.25	17771.67	19579.14

A kiadások százalékaránya a következő volt:

	1930/31.	1931/32.	1932/33.	1933/34.
Könyvvásárlásra	48	49	43	46
Folyóiratokra	22	18	25	24
Könyvkötésre	8	16.5	17	14
Személyi járandóságok	4	4	7	8.4
Dologi beruházásra	15	10.5	5	6
Csomag- és postaköltség	1	1.8	3	1.5
Reprodukciókra	2	0.2	-	0.1
Összesen	100	100	100	100

A személyi járandóságok rovatában két alkalmazottnak a Quaesturában kezelt könyvtári javadalmakból kifizetett havidíját és két további alkalmazottnak a Házipénztárból utalványozott jutalmát, végül pe-

dig külső munkásoknak a könyvtárban végzett alkalmi munkájáért járó napibérét könyveltük el. A Quaesturánál kifizetett két alkalmazott egyike mint tudományos segéderő havi 50 pengő tiszteletdíjat, másika mint szegődményes az egyetem Gazdasági Hivatala által fizetett takarítói napibére kiegészítéseként havi 30 pengőt kapott. A Házipénztárból az egyik olvasótermi felügyelő, ki nem a könyvtár, hanem az Élettani Intézet alkalmazottja s a könyvtárban csupán az Űlöttani Intézet vezető tanár ur szives engedélye folytán teljesített délelőtti szolgálatot, jutalom fejében havonként 20 pengőt kapott; évenként kapott kisebb jutalmat a könyvtár épületében lakó altiszt is a házfelügyelői teendők ellátásáért.

A dologi beruházásokra fordított összegből a négy év alatt kiegészítettük az olvasóterem, a tanári olvasószoba, a kölcsönzőosztály és a tiszviselői szobák butorzatát, írógépet és sokszorosítógépet vettünk s könyvállványokat meg kartotékszekrényeket csináltattunk. A könyvtár felszerelése most általában kielégítő, de a jövő tanév folyamán még egy százfiókos kartotékszekrény beállításra lesz szükséges.

Az állami dotációt, a VKM segélyét és a házipénztár jövedelmét az 1933-34. tanév végéig maradéktalanul elköltöttük, a quaesturái illetékekből azonban 215 P 88 f maradványt viszünk át a következő tanévbe.

A kiadásokat a könyvtár számlanaplója tünteti fel, amely a benyújtott számlák keltén, kibocsátójuk nevéen, szállitmányuk megjelölésén és árán kívül a szállitmányok átvételét igazoló gyarapodási, vagy leltári számainkat, a számlát kifizető pénztárt, a kiutalványozás, valamint a kifizetés keltét is közli. Az 1933-34. évi kiadásokat a számlanapló 521-720. folyószámai regisztrálják.

Cimletenként sorolja fel a kiadásokat a Gyarapodási Napló (könyv vásárlásokra vonatkozólag), a Folyóiratnapló, a Könyvkötési Napló és a Regienapló (dologi beruházásokra vonatkozólag). A kifizetést az árak alatt pirosnyomásu "fizetve" felíratu bélyegzővel jelöltük meg, viszont a kifizetett cimletek tételszámait bevezettük a számlanapló meg felölő rovatába is.

A kiutalt eredeti számlák a kifizető hatóságoknál maradtak, az ezek által igazolt másolatok pedig a könyvtárigazgatóság elszámolásához csatolva, a felmentvény elnyerése után, a könyvtár irattárában elkülönítve őriztetnek.

IV. A könyvtár gyarapodása.

1. Az eltelt négy év folyamán beszerezett könyvanyag - nem számítva a soproni Hittudományi Karhoz csatolt könyvtár gyarapodását, valamint a kurrens folyóiratokat, melyekről alább külön számolok be - kötöt-, illetőleg darabszám szerint a következőként oszlott meg:

	<u>1930/31.</u>	<u>1931/32.</u>	<u>1932/33.</u>	<u>1933/34.</u>
Vétel	984	1111	1462	914
Csere	---	---	974	192
Kötelezpéldány	522	3015	1389	2164
Adomány	4835	1801	1693	1552

Összesen	6341	5927	5518	4822

Cseréhez duplumanyagunk értékesítése útján jutottunk. A rendszeres duplumcsereakcióra az sarkalt, hogy raktárainkban az új szerzemények elhelyezése már évek óta okozott nehézségeket s minden esztendőben újra helyet kellett nekik szorítanunk. Miután állományunk igen gazdag volt duplumokban, melyek a könyvtár újjáalapítása éveiben, 1921-1925. között magánkönyvtárak (néhai Heinrich Gusztáv, Bayer József, Tagányi Károly, Király György s mások hagyatéka) vásárlása, vagy magánosok és testületek adománya (néhai Latinovits Illés, Fejérpataky Iászló könyvtára, továbbá a Magyar Nemzeti Múzeum, a M. T. Akadémia, a budapesti Egyetemi Könyvtár, a Fővárosi Nyilvános Könyvtár duplumai átengedése) útján kerültek hozzánk, ezek továbbadásával igyekeztünk férőhelyet biztosítani. Tízönhét 120-120 példányban sokszorosított duplumjegyzéket küldtünk szét az érdeklődőknek s miután első sorban csereket bonyolítottunk le, a duplumjegyzékekhez mellékelünk öt ha-

sonlóképen sokszorosított s hiányainkat feltüntető kívánatjegyzéket. A közkönyvtárakkal, egyetemi intézetekkel, könyvkereskedőkkel és magánosokkal lefolytatott csereakció során látszólag többet adtunk, mint kaptunk, de miután a fölöspéldányok használatlanul sok helyet foglaltak (a M. T. Akadémia legtöbb folyóiratából 12-15 példányunk volt!), könyvtárunk számára nem értéket, hanem felesleges terhet jelentettek, az értük cserébe kapott s állományunkban hiányzó sorozatköteteknek pedig számunkra hézagpótló értéke volt. Azonkívül a könyvtár érdeke volt hogy fölösleges és tompas duplumaitól megszabadulva helyet nyerjen s ezért az egyhónapi határidőhöz kötött cserélés után megmaradt duplumanyagunkból ellenérték nélkül egyetemünk intézeteinek átengedtük mindazt, amire igényt jelentettek be, újabb kétheti várakozási idő után pedig a pécsi egyetemi kollégiumoknak, közművelődési intézményeknek s középiskolai könyvtáraknak ajánlottuk fel a megmaradt fölöspéldányokat. Ily módon az 1932-33. tanévben 12892, az 1933-34. tanévben pedig 2647 db. duplumban levő könyvet, illetőleg folyóiratszámot adtunk át. Duplumraktárunk azonban ezzel még távolról sincs kimerítve s az akciót a következő tanévben is folytatni kell.

Kötelezpéldányként 1932 végéig a pécsi kir. főügyészség hatásköre alá tartozó kir. ügyészségekhez, továbbá a debreceni kir. főügyészség hatásköre alá tartozó miskolci, nyiregyházi és sátoraljaujhelyi kir. ügyészségekhez beszolgáltatót sajtótermékeket kaptuk, 1933 január óta pedig az összes dunántúli ügyészségi kötelezpéldányokat. Nem valamennyit vettük állományba, az akcidenciákat (hirdetéseket, iratmintákat, blankettákat) kisselejteztük és megsemmisítettük, a szinlapokat átadtuk a pécsi Városi Múzeumnak s csupán az alább következő szakszerinti statisztikában részletezett anyagot tartottuk meg.

Adományként könyveltük el úgy a közhatóságok és kiadók rendszeres és folytatólagos küldeményeit, mint a magánosok alkalmi adományait. Rendszeres és folytatólagos küldeményekkel az Orsz. Könyvforgalmi és Bibliografiai Központ, a M. Tud. Akadémia, a Felsőház Háznagyai

Hivatala, a M. Kir. Földmívelésügyi, Honvédelmi, Igazságügyi és Kereskedelmi Minisztérium, a M. Kir. Posta Vezérigazgatósága, a M. Orvosi Könyvkiadó Társulat, a M. Kir. Technológiai Intézet, a M. Kir. Közp. Statisztikai Hivatal, Budapest szfv. Statisztikai Hivatala és négy hazai egyetemünk bölcsészeti kara támogatta könyvtárunkat. Külföldi intézmények közül a Sociéte des Nations, a Carnegie Endowment és a Notgemeinschaft der Deutschen Wissenschaft. Rectori hivatalunk adományának tekintettük a külföldi egyetemek nyomtatványait és disszertációit, miután ezek az egyetemek között fennálló csere alapján küldettek meg.

A nem folytatólagos, hanem egyszeri nagyobb adományozások közt meg kell említenem dr. Bozóky Géza egyetemi tanár 871 kötetből, dr. Imre József orvosprofesszor 321 kötetből, dr. Maléter Iászló pécsi ügyvéd 120 kötetből álló ajándékát. Dr. Dollinger Gyula ny. egyetemi tanár és dr. Rüll János kórházi igazgató-főorvos nagybecsű orvosi folyóiratok teljes sorozataival gyarapították a könyvtárt. 1934 tavaszán a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium az általa vásárolt Mándy-féle könyvtárból juttatott 247 kötetet könyvtárunknak. Ide tartozik dr. Fenyvessy Béláné 291 kötetből álló letétje is, mely szép kötetekben az újabb német irodalom munkáinak sorozatait foglalja magában.

A további adományok közt első helyen a szerzői tiszteletpéldányok és a kiadók által küldött ingyenpéldányok állnak. Az 1933-34. tanévben 64 szerző 113 munkáját és 10 kiadó 90 kiadványát küldte meg (az ingyen küldött folyóiratokat nem számítva). Az utóbbiak között legértékesebb Friedrich List összes munkáinak félbőr-kötésű 10 kötete, melyet a baseli Friedrich List-Gesellschafttól kaptunk ajándékba.

A vétel, csere, kötelezpéldány és adomány útján Pécssett állományba vett könyvszerzeményeink darabszáma szakok szerint így oszlik meg:

	1930/31.	1931/32.	1932/33.	1933/34.	Összesen
Encyclopedikus munkák, bibliográfiák, évkönyvek	472	255	281	242	1250
Könyv- és nyomdászattört.	9	9	3	3	24
Ösnyomtatvány	-	-	-	2	2
Theologia, vallás, egyház	253	138	48	78	517
Politika, szociológia	229	119	102	151	601
Jogtudomány	496	234	140	153	1023
Törvénygyűjtemények	459	200	49	20	728
Országgyűlési és kormányhatalósági nyomtatványok	541	182	160	94	977
Közgazdaság	157	150	97	235	639
Orvostudomány	137	101	80	69	387
Filozofia	73	36	55	87	251
Neveléstudomány	74	58	67	54	253
Egyetemi nyomtatványok	437	420	267	279	1403
Disszertációk	622	90	471	45	1228
Középiskolai értesítők	290	257	127	205	879
Nyelvészet	47	46	62	84	239
Irodalomtörténet	131	65	329	190	715
Szépirodalom	710	279	298	602	1889
Történelem	174	164	124	192	654
Életrajzok, memoírcok	100	58	66	93	317
Művészettörténet	41	75	167	106	389
Hadtudomány, hadtörténelem	12	6	9	14	41
Földrajz	113	79	99	41	332
Néprajz	5	11	6	13	35
Baranyiensia	2	15	7	40	64
Mathematika	1	5	11	22	39

	<u>1930/31.</u>	<u>1931/32.</u>	<u>1932/33.</u>	<u>1933/34.</u>	<u>Összesen</u>
Természettudományok	76	94	140	101	411
Technika	3	19	43	6	71
Mezőgazdaság	15	8	8	17	48
Sport	-	10	2	-	12
Gyászjelentés	117	218	154	443	932
Szinlap	300	1736	977	858	3871
Duplum	245	151	42	45	483
Vegyés aprónyomtatvány	-	639	-	236	875
Összesen	6341	5927	5518	4822	22608

2. Igazgatásom első évében 394, a következőben 361, majd 226, végül 369 folyóiratot járattunk. Ezek származásuk szerint így oszlottak meg:

	<u>1930/31.</u>	<u>1931/32.</u>	<u>1932/33.</u>	<u>1933/34.</u>
Vétel	88	92	79	88
Kötelezpéldány	90	79	10	98
Bibliogr.Központ adománya	73	69	35	63
M. Tud. Akadémia "	9	10	5	7
Kiadók "	112	94	90	98
Magánosok "	10	8	4	7
Rektori Hivatal utján	12	9	3	8
Összesen:	394	361	226	369

Jellegük szerint:

	<u>1930/31.</u>	<u>1931/32.</u>	<u>1932/33.</u>	<u>1933/34.</u>
Hazai folyóirat	153	144	90	150
Külföldi folyóirat	146	138	91	125
Fővárosi hírlap	9	9	6	6
Vidéki hírlap	47	48	23	71

	<u>1930/31.</u>	<u>1931/32.</u>	<u>1932/33.</u>	<u>1933/34.</u>
Külföldi hírlap	1	-	1	-
Hivatalos lap	37	21	15	14
Sporthírlap	1	1	-	3

Összesen:	394	361	226	369

V. A könyvtár adminisztrációja.

Minden közkönyvtár adminisztrációja a következő alap gondolatból indul ki:

A könyvtár rendje azon alapszik, hogy a benne gyűjtött nagyszámu és sokféle anyag bármely darabját kívánatra a használatnak azonnal át lehessen adni. De éppen az anyag s a vele kapcsolatos kívánalmak sokfélesége számos hibaforrást rejt magában, melyet okvetlenül ki kell küszöbölni, mert a legkisebb rendetlenség is akadózóvá teszi a könyvtár működését. A könyvtár százezernyi könyve, címkartona, iratdarabja mindgyikének megvan a maga helye, mely alatt meg lehet találni, - s ha valamely könyv, címkarton, vagy irat nem a maga helyére kerül, éppoly nehezen találjuk meg, mint a szalmakazalba rejtett tűt. A százezres szám említése is már világossá teszi, hogy a könyvtár kezelése nem alapulhat a személyzet emlékezőtehetségén. A könyvtár kezelését mechanikussá kell tenni s ebben a mechanizmusban a személyzet memoriája csak alárendelt tájékoztató szerepet játszhatik.

E meggondolás alapján adminisztrációinkat három elvre építettük: 1. a gyűjtőhelyek intaktságának és izolált kezelésének elvére, 2. a könyvtári feldolgozás időhöz kötött menetrendjére és 3. a könyvtári üzem naponkénti nyilvántartására.

A gyűjtőhelyek intaktságának elve természetesen minden könyvtárban fennáll, mégis szüntelenül ügyelnünk kell, hogy minden a könyvtárba kerülő tárgy azonnal a számára kijelölt helyre kerüljön s hogy erre a helyre más tárgy ne kerülhessen. Ezt az elvet a gyűjtőhelyek ap-

rólékos decentralizálásával és izolált kezelésével értük el. Gyűjtőhelyeink száma az elosztandó anyag természetéhez képest oly nagy, hogy betűrendes indexet kellett hozzá készítenem. Valamely gyűjtőhelyhez csak annak az alkalmazottnak volt szabad nyulnia, kinek körülírt munkaköréhez a gyűjtőhely tartozott s ki a gyűjtőhely rendjéért felelős volt. A feldolgozásra kerülő anyag menetrendszerűen gyűjtőhelyről gyűjtőhelyre vándorolt. Erre a célra mindenekelőtt elosztóállványokat állítottunk fel. A beérkező postának, a beérkező könyveknek megvolt a maga helye, melyre semmi mást nem volt szabad tenni s melyhez csak az igazgató, vagy megbízottja nyulhatott. Miután az újonnan érkezett könyvek és folyóiratok beirattak gyarapodási naplóinkba (külön gyarapodási naplónk van a könyvek s külön a folyóiratok számára), a bélyegző altiszt polcára kerültek, majd lebélyegzetten a könyvek az új szerzeményeket katalogizáló tisztviselő gyűjtőhelyére, ki bibliografiai leírásukat viaszlapra gépelte. Innen a leírásnak kartonokra való sokszorosítása idejére új helyre vándoroltak, honnan a címkartonokkal való ellátásuk után a helyrajzi számozást végző tisztviselő rendezőállványára kerültek, hol a numerus currens-re való beszámozásukra mindaddig kellett várniok, míg egy folyóméter egyforma nagyságu könyv összegyűlt. Végállomásuk a raktár, melyben semmi mást, mint az odavaló numerus currenssel ellátott anyagot, nem türtünk meg. A még felvétetlen régi anyag külön s ismét zárt egységet alkotó raktárosztályba tartozott. A numerus currens alá nem kerülő anyagot a raktárból lehetőleg távolosó gyűjtőhelyekre irányítottuk, nehogy a már felvett, vagy még felveendő anyaggal összekeveredjék.

Rendszabály volt az is, hogy minden könyvnek vagy a raktári helyén kell lennie, vagy pedig a helyén egy utalókartonnak, mely megmondta, hogy a könyv hol van: kölcsön-c, vagy az olvasóteremben? Könyvet a raktári helyéről kizárólag a raktárkezelő altiszt, vagy a raktárfelügyelettel megbízott tisztviselő vehetett ki, amikor is he-

lyére az utalókartont állította s csak ő is tehette vissza az utalókarton egyidejű eltávolítása mellett. Kölcsönzések torlódása, sajnos, gyakran zavarokat okozott, úgy, hogy a tanfélévet követő szünetekben az utalókartonokat illető revíziókat kell tartani.

A használatból visszakerülő könyv- és folyóiratanyag ismét gyűjtőhelyeken át tette meg útját. Külön gyűjtőhelyei voltak a könyvraktárba, a folyóirattárba, vagy az olvasótermekbe helyezendő anyagnak. S természetesen külön helye volt a küldőnc útján, vagy a posta útján való expedíálандóknak.

A duplumokat első gyűjtőhelyükön összehasonlították az állományban maradó példányokkal; ha azokkal egyeztek, betűrendben beállították a duplumszekrénybe; ha ez megtelt, a sokszorosítandó duplumjegyzékbe vétettek s duplumszámmal ellátva a padlásfeljáróban levő duplumraktárba kerültek.

A címkartonokat elosztódobozokban gyűjtöttük. Miután a hétféle katalogust színek szerint különböztettük meg, először színük szerint kerültek más-más rekeszbe, innen a betűrendes katalogusok előbb nyers, azután pontos elosztásra indexes elosztókba s végül kartotékszekrényekbe. Ez a mechanikus menetrendszerű eljárás tapasztalatom szerint jól bevált s időt és energiát is takarított.

A katalogizálást végző tisztviselők a címleírásokat csak egyszer irták le, még pedig viaszlapokra, melyekről sokszorosítógépen legalább 7 példányban, de több szakba tartozás, vagy a címben előforduló többféle vezérszó és földrajzi név esetén megfelelően több példányban vonattunk le címkartonokat. Egy-egy viaszlapra átlagban 20 címleírás fért s egy-egy viaszlapról átlagban 150 címkartont vontunk le. Minden címkarton anyagi költsége (a sokszorosításnál használt anyagok árát is tekintetbevéve) másfél fillérbe került. Ez a költség azonban nem a könyvtár javadalmát, hanem az egyetem Gazdasági Hivatalát terhelte.

Minden katalogizáló tisztviselőnek naponta legalább két, de legfeljebb négy viaszlapot kellett megírnia. A minimálással a munka tem-

póját biztosítottuk, a maximálással pedig a számozó, szakozó és cédulabeosztó tisztviselők, valamint a sokszorosító altiszt munkájának torlódását kerültük el. A gépezet valóban fennakadás nélkül is működött. A katalogizálók tempója pedig maga után vonta és diktálta a könyvtári üzem többi munkásának a tempóját is. Hogy a meg nem engedett restanciákat elkerüljék, hozzá kellett idomulniok a katalogizálók munkája haladásához. Ha valamely beteg, vagy szabadságon levő nem-katalogizálót más munkásról nem helyettesíthetett, a katalogizálók valamelyikét, vagy esetleg több katalogizálót ideiglenesen revideáló munkálatokhoz kellett beosztani.

Az ellenőrzés automatikus volt. A katalogizálók nevükkel és sorszámmal látták el viaszlapjaikat, melyekről nemcsak címkartonokat vontunk le, hanem a viaszlapok teljes szövegét közlő iveket is, melyek a katalogizáló nevét feltüntető tokokban őriztettek, úgy, hogy a katalogizálók összes munkateljesítménye mindenkor szemünk előtt volt. A számozást végző tisztviselő naponként statisztikát vezetett, mely feltüntette az elért numerus currenst, a betöltött folyóméterek sorszámaát, a beszámozott művek, kötetek és címkartonok számát. Ezáltal nemcsak a könyvtári munka haladásáról volt mindenkor tiszta képünk, hanem a könyvtár állományáról és a kartotékkatalogusok kartonmenyiségéről is. A naponként elért eredményt ugyanis nyilvántartó könyvünk egy külön rovatában mindig összegeztük a korábbi eredményekkel. Hasonló napi nyilvántartást vezetett a könyvtár forgalmáról és használatáról a kölcsönzőosztály vezetője és az olvasóterem felügyelői.

Automatikus volt a munka felülvizsgálása is. A munkaköröket izoláltuk, a tisztviselők teendőikben elkülönítve részletmunkákat végeztek, de a munka vándorolt s utjában több szűrőn ment keresztül. A katalogizálásnál esetleg elkövetett külső alaki hibák már a sokszorosítónál fennakadtak, tárgyi hibák pedig a számozónál, vagy a szakozónál; számozási hibák a helyrajzi címkartonok beosztásakor, vagy a sorozatok katalogusánál. A címkartonok beosztásának pontosságát előse-

gitette a kétrendű (előbb nyers, majd precíz) előzetes elosztás az indexes elosztókban. A kartotékokat mindazonáltal időnként revideálni kell. Erre a legalkalmasabb a husvéti és nyári egyetemi szünidő.

A munkaköröket osztályok szerint tagoltuk. Miután a könyvtárnak négy feladatköre van - könyveket beszerezni, katalogizálni, elraktározni és forgalombahozni - négy osztályunk működött: a szerzeményezést intéző osztály, a katalogizáló (vagy bibliografiai) osztály, a konzerváló osztály (raktár és könyvkötés) és a forgalmi osztály. Ehhez ötödiknek csatlakozik az adminisztráció, melyet azonban összevontunk a szerzeményező osztállyal, úgy a közös vezetés, mint a folyton érintkező tárgykör miatt.

A szerzeményezés (könyvrendelés, duplumcsere, dologi beruházások) az igazgató közvetlen hatásköréhez tartozott. A beszerzéseknek a gyarapodási naplóba, a folyóiratnaplóba és a regienaplóba való bevezetését, továbbá a számlák, kiadások nyilvántartását is magamnak tartottam fenn. Ezt azért tartottam az igazgató munkakörébe valónak, mert a gyarapodási naplóba való bevezetés s a naplónak a szerzemény szakjelzetére vonatkozó rovata kitöltése által minden érkezett könyvvel és folyóirattal tartalmát illetően is meg kellett ismerkednem s ezáltal úgy a katalogizálást végző osztály munkáját is jobban ellenőrizhettem, mint a könyvtár gyűjteményei felett is behatóbban voltam tájékoztatva. A számlanyilvántartási napló vezetése s a szállítók kísérőjegyzékeinek kezelése által pedig a bevételek s kiadások arányát láthattam állandóan magam előtt. A könyvtár igazgatójának legtöbbet amugy is a könyvtár használóinak könyvbeszerzésekre vonatkozó kívánalmaival, a könyvtár fejlesztésére vonatkozó tervekkel és a könyvtár pénzügyeinek vitelével kell foglalkoznia, mindezeket pedig az említett naplók vezetése által tartja legbiztosabban kezében.

Az adminisztrációban elcinte dr. Szabó István, az utolsó két évben dr. Winis Nándorné volt a segítőtársam. Hatáskörébe tartozott a

beérkezett iratok iktatása és indexelése, az irattár és a könyvtár anyagraktárának kezelése, a duplumcsereakció lebonyolítása, a könyvköttetés, a könyvtár közleményeinek, címjegyzékeinek, értesítőinek s minden egyéb kimenő iratnak expediálása, az egyetem Gazdasági Hivatalával való érintkezés, az altisztek feletti felügyelet, a könyvtár kertje feletti felügyelet, lényegében pedig az igazgatói iroda titkári teendőinek ellátása. Sokrétű feladatuk pontos teljesítéséért a legnagyobb elismeréssel tartozom nekik; különösen dr. Winis Mándorné tünt ki szerencsés és tapintatos iniciatívájával.

Az osztály keretébe tartozott még Faragó Sándorné gépiró, ki a könyvtár közleményeit, címjegyzéksorozatait, duplum- és hiányjegyzékeit viaszlapokra gépelte, a duplumokat az állományban maradó példányokkal összehasonlította s az egyik kartotékkatalogus címkartonbeosztását végezte. Továbbá Kiss András bérszolga és az október 15-től április 15-ig a Gazdasági Hivatal által rendelkezésünkre bocsátott fűtő, akik felváltva teljesítették ruhatári szolgálatot, mely alatt a naplózott új szerzeményeket lebélyegezték s a gépszámozott címkartonokat szincik szerint elosztották.

A többi osztály munkásságát a következőkben külön cím alatt részletezem.

VI. A katalogizálás.

1930 szeptemberében az Egyetemi Tanács elé tervezetet terjesztettem, mely a könyvtár fokozottabb használhatóságát új olvasóterem létesítése, egy referenczkönyvtárral felszerelt tanári olvasószoba berendezése és új katalogusok készítése által óhajtotta elérni. A könyvtárnak addig csak egyetlen elavult s különféle egyéni módszerek szerint készített betűrendes katalogusa volt, melyet az új katalogusokhoz alapul nem lehetett volna venni. Az egész könyvanyagot tehát bibliografiaiilag újra le kellett írni s a tervezet számítása szerint megfelelő munkaerők, írógépek és sokszorosítóeljárás segítségével

négy év alatt az egyetemi könyvtár saját anyagának katalogizálását hétféle katalogus számára befejezhetjük s további két év alatt a városi és püspöki könyvanyag cimentározását is elvégezhetjük. (Id. Közlemények a Pécsi Erzsébet-Tudományegyetem Könyvtárából, 1. szám, 3-4. l.) Az Egyetemi Tanács a tervezethez hozzájárult, jóváhagyta a reorganizációs munkálatok költségvetését is s 1930 októberében a munkálatokat meg is kezdtük. Az új olvasótermet s kézikönyvtárát már az első évben átadtuk a közhasználatnak s a következő tanév elején megnyílt a tanári olvasószoba is. A negyedik év végén pedig programmszerűen befejeztük az egyetemi könyvtár saját anyagának a katalogizálását is.

A katalogizálást három tisztviselő három írógépen kezdte meg, de amint más reorganizációs munkákkal (olvasóterem, stb.) végeztünk, tempóját fokoztuk s végül öt tisztviselő öt írógépen cimentározta a könyvtár régi és új szerzeményeit. Hogy a felvételek egységét megbontó egyéni felfogások szóhozjutását megakadályozzuk, kötelezővé tettem az Orsz. Könyvforgalmi és Bibliografiai Központ katalogizálási szabályzatának szigorú követését. A címeket ennek utasításai szerint gépelték le, még pedig csak egyszer, viaszlapra, a viaszlapról aztán sokszorosító altisztünk úgy teljes ivateket, mint külön címkartonokat vont le az előirt példányszámban. A sokszorosításhoz sikrendszerű Sensator-gépet használtunk, hengernyomású gépről ugyanis címkartonokat csak idővesztéssel és viaszlappazarlással lehet levonni. Gépünk kitűnően megfelelt hármaskövetelményünknek, t. i. hogy címkartonok levonására is alkalmas legyen s hogy ezeket a címkartonokat minél gyorsabban és olcsóbban termelje. Egy gépkezelő óránként két viaszlapról negyven címlírást 300 kardonban tudott szállítani.

Hét kartotékkatalogust állítottunk fel, még pedig az olvasóterem és a kölcsönzőosztály bejárata előtt, valamint a tanári szobában egy-egy betűrendes és egy-egy szakkatalogust, azonkívül egy tárgyi címszó-katalogust, ellenőrzési célokra egy helyrajzi katalogust és a tisztviselők használatára egy praesens-katalogust. Azonkívül a sorozat-

tokat külön indexben tartottuk nyilván s a különgyüjteményekről is külön katalogusokat készítettünk és azokat az érdeklődők számára sokszorosítottuk. A cél az volt, hogy a könyvtár látogatója a keresett könyvet bármilyen ismerve alapján megtalálhassa: ha a szerző nevét tudja, a betűrendes katalogusban, ha csak a címét, a tárgyi címszókatalogusban, ha csak a tárgykörét, vagy megjelenése idejét, a szakkatalogusban, melynek beosztása a szakokon belül nem betűrendes, hanem chronologikus. Ha csak azt tudná, hogy a könyv valamely sorozatba tartozik, címét a sorozat-index és a helyrajzi katalogus segítségével találja meg.

A tárgyi címszókatalogusunk egyuttal földrajzi katalogus is, melyben valamely mű esetleges földrajzi vonatkozását akkor is tekintetbe vettük, ha ezt a címe nem tüntette fel. Mint földrajzi katalogus, sajnos technikai okokból egységes annyiban nem lehetett, hogy a földrajzi nevet mindig a címtározott könyvek nyelvén, a címlapon előforduló alakban közli (pl. Magyarország - Ungarn - Hongrie - Hungary stb.) s így annak, ki valamely városról, vidékről, vagy országról szóló irodalmat keresi, tekintetbe kell vennie a különféle nyelvekben használt elnevezéseit is.

Szakrendszerünk a jól ismert nemzetközi tizedes (Dewey-féle) szakrendszer, melyet a Fővárosi Könyvtár gyakorlata szerint a magyar vonatkozásokra adaptáltunk. Tudományrendszere miatt ez a rendszer bizonyára kifogásolható, de könyvtári használatra mégis ez a legjobban kezelhető: független a könyvek elhelyezésétől, a kartotékokat tetszés szerint átcsoportosíthatjuk, a szakokat tágíthatjuk, vagy szűkíthetjük, bármikor új szakokat csinálhatunk, egyszóval: elasztikus. A közönséget a szakszámok feltüntetésével nem zavartuk meg; a szemé elé kerülő címkartonon csak a mű helyrajzi számát látja. A szakszámot, mely csupán a kartonbeosztást végző alkalmazottat igazítja utba, ceruzával a karton hátlapjára jegyeztük s ez ilymódon a kartotékban rejtve marad. A közönségnek a szakot csak a kartotékfiók felirata, illetőleg a fiókon belül a csoportfeliratok mondják meg.

A katalogizálást végző osztály munkáját a következő táblázat szemlélteti:

	1930/31.	1931/32.	1932/33.	1933/34.	Összesen
Katalogizált mű	6322	9692	8218	17319	41551
" kötet	8534	11511	10692	23034	53771
I. Betűrendes kat. karton- állománya	9197	14414	11892	25190	60693
II. " " "	9197	14414	11892	25190	60693
I. Szakkatalogus "	5963	9876	8458	17549	41846
II. " " "	5963	9876	8458	17549	41846
Tárgyi címszókat. "	7140	12870	15758	35002	70770
Helyrajzi kat. "	5919	9869	8438	17549	41775
Praesenskatalogus "	7370	9144	8501	17531	42546
Folyó sorozatindex"	595	1004	342	-----	1941
Az összes címkarton száma	51344	81467	73739	155560	362110
A katalogizáláshoz felhasznál- t viaszlapok száma	713	925	1093	2043	4774

Utalólapok csak a betűrendes katalogusokba kerültek.

Az osztály munkáját dr. Várkonyi Nándor könyvtári segédtsízt vezette, ki a felvételezendő anyagot nagyság szerint felállította s folyóméterenként a katalogizálóknak kiadta, a megírt viaszlapok korrekturáját végezte az egyes címek mellett a sokszorosító altízt számára megjelölte, hogy a szak-, tárgyi-, vagy a praesenskatalogusok részére hány számfeletti címkartont huzzon le (pl. több szakba tartozás, több földrajzi név előfordulása, különgyűjteményekbe, vagy sorozatokba tartozás esetén), a sokszorosítás után pedig a katalogizált könyveket és címkartonjaikat számozógéppel megszámozta, a részköteket a sorozatukkal egyesítette s a megszámozott anyagot a raktárban felállította. Ezenkívül a reorganizációs munkálatok első három évében, 1933 szeptemberéig, a szakozást s a tárgyi katalogushoz a címszókiivetést is ő végezte s ezt a két feladatot csak akkor adta át két másik munkatársunknak, mikor a katalogizálás tempóját napi minimális tíz viaszlapra fokoztuk. Várkonyi délelőtt és délután, naponta gyakran 8-10 órán át végezte a rábizott munkakör feladatait s munkabírására meg lelkesedésére jellemző, hogy mindezen felül talált időt arra, hogy maga is résztvegyen a katalogizálásban.

A katalogizálók nagyobb időközökben felváltották egymást, mert

az volt a törekvésem, hogy lehetőleg minden könyvtári tisztviselő gyakorlatot szerezzen a könyvtár legfontosabb, de egyuttal legkényesebb munkájában, a katalogizálásban. Az ebben a munkakörben végzett teljesítményüket felhasználó viaszlapjaik száma mutatja; így dr. Horváth Margit 1404, dr. Winis Nándorné 683, dr. Nyakas Sarolta 595, dr. Szabó István 579, Vida Mária 490, dr. Várkonyi Nándor 423, Liber Margit 273, dr. Litványi László 93, dr. Vecsey Lajos 4, Hopp Irén 4 és több tisztviselő kéziratos felvételei alapján Faragó Sándorné 226 viaszlapot használt fel a kartotékkatalogusok céljára.

Az új szerzemények címtározása külön munkakör volt, melyet előbb dr. Horváth Margit, majd Liber Margit, végül dr. Litványi László látott el. A felvételeket nemcsak címkartonokra vonattuk le, hanem 100-100 példányban a viaszlapok teljes szövegét közlő számozott és a felvétel keltével ellátott ivekre is, melyek kéthetenként megküldettek az egyetem tanárainak s más érdeklődőknek, azonkívül a látogatók tájékoztatására kifüggesztettek az előcsarnokban az a célra készült üveges hirdetőszekrényben s tokokban elhelyeztettek az olvasóteremben, a tanári szobában s a kölcsönzőosztályban. Összesen 500 ilyen értesítőt adtunk ki s azonkívül folyóiratértesítőt is, mely előbb kéthetenként, majd havonként felsorolta a könyvtárba érkezett folyóiratok számait.

Sokszorosítóaltisztünk Martin István, ki minden címfelvételünkről nemcsak a saját katalogusaink számára, hanem az Orsz. Bibliografiai Központ számára is készített kartonlevonatot. S miután könyvtárunk azt a célt is vállalta, hogy a Pécsen levő intézeti könyvtárak bibliografiai központja legyen, ezek katalogusát is a nálunk rendszerített módszer szerint sokszorosítottuk. Így dr. Várkonyi Nándor vezetésével először a Szent Mór kollegium könyvtára katalogusát készítettük el, 643 viaszlapról 92960 címkartont, melyből 11580 betűrendes (fő- és utaló-), továbbá 5775 szakkartont visszatartottunk felállítandó központi katalogusunk számára. Ezután a Jogi Kar könyvtára katalogusának hasonló elkészítésében működünk közre, 1934

őszén pedig az Orvosi Kar Tóth Lajos-könyvtára kerül sorra. Központi katalogusunk számára a Nemzetközi Jogi Intézet is beküldte kartonkatalogusa egy teljes példányát s Olasz Intézetünkkel is megállapodtunk katalogusunk elkészítése tárgyában.

A katalogizált könyvek és az elkészült címkartonok numerus currensrel való számozásával kapcsolatban előbb dr. Szabó István, majd Hopp Irén, végül Fuchs Ferenc önkéntes gyakornok a sorozatindexet vezette s az utolsó tanévben Fuchs Ferenc jelölte ki a tárgyi katalogus címszavait is.

A szakozás a Dewey-rendszerbe való begyakorlás, a csoportok kialakítása és az ellenőrzés kedvéért két turnusban történt. Az első volt a "nyers" szakozás, melyben a tizedes rendszer 0, 1, 2, 4. és 7. főszakjainak csupán első, a 3, 5, 6. és 9. főszakjainak első és második, a 8. főszaknak pedig első három számjegyét irták a szakcédulák hátlapjára. Ezt a nyers szakozást az első három évben dr. Várkonyi Mándor, a negyedikben vitéz dr. Szabó Pál és Csokonay Mária végezte. A szakozás második turnusában dr. Lajos Iván a nyers szakozás számjegyeit kiegészítette a részletekbe menő szakozás további számjegyeivel. A kettős turnus úgy alakult ki, hogy elcinte, mikor a katalogizálás megindult, csak kis és kevés szakcsoportra való kartont oszthattunk el, de később e csoportok megduzzadtak, áttekinthetatlenné váltak s szükségessé vált a további tagolás. A katalogusok szaporodásával minden esztendőben új kartotékszekrényt csináltattunk (összesen 6 van), mégis a szakcsoportok kialakítását mindig hátráltatta a kartotékszekrényhiány. A könyvtárból való távozásukkor megkezdtük az immár részletezett szakkatalogus új elhelyezését. Azt az utasítást adtam, hogy a szakokon belül a címleírások időrendben következzenek. Ezáltal a használó a szak fejlődését tekintheti át s a keresett munkát is hamarabb találja meg. Aki szerzőt keres, megtalálja a betűrendes katalogusban, de aki egy szak irodalma iránt érdeklődik, az inkább az évszámokat nézi, aszerint,

hogy a legujabb, vagy a szak régibb könyveit keresi.

A címkartonokat a Forgalmi Osztályhoz beosztott alkalmazottak, Dull Ágnes napidíjas, Hopp Irén és Faragó Sándorné gépirók, továbbá Dancs István és Andics Ferenc I. oszt. elosztották a kártyákba.

A Bibliografiai Osztály címkartontermelésén kívül kézikönyvtáraink és különgyűjteményeink anyagáról füzetekben kibocsátott címjegyzékeket is készítettünk. Ezek a 120-120 példányban sokszorosított és az olvasók meg érdeklődők rendelkezésére bocsátott címjegyzékeink a következők:

I-V. A könyvtár olvasótermében elhelyezett könyvanyag címtára. Összeállította Vida Mária. 215 lap.

VI. A könyvtár tanári szobájában elhelyezett segédkönyvtár címtára. Összeállította Fitz József. 32 lap.

VII. Név- és címmutató a könyvtár olvasóhelyiségekben elhelyezett könyvanyag I-VI. számú címtáraihoz. Összeállította Csokonay Mária.

VIII. A tisztviselői szobákban elhelyezett bibliografiák és könyvtártani munkák. Összeállította Fitz József és Horváth Margit, 48 lap.

IX. Országgyűlési nyomtatványok a pécsi Egyetemi Könyvtárban. Összeállította Iajos Iván. (Sokszorosítás alatt).

X. A pécsi Egyetemi Könyvtár folyóiratai és hírlapjai. Összeállította Vida Mária és Csokonay Mária. (Sokszorosítás alatt).

XI. Egyetemi nyomtatványok. Összeállította Liber Margit.

XII. Az egyetemi nyomtatványokban közölt egyetemi beszédek és értekezések jegyzéke. Összeállította Liber Margit.

XIII. Középiskolai értesítők és a középiskolai értesítőben közölt programértekezések jegyzéke. Összeállította Liber Margit.

A X-XIII. számú kéthasábosan gépcelt címjegyzékek viaszlapjairól egyúttal címkartonok is készülnek, melyek az 1934 július 31-ig szóló statisztikánkba még nem vétettek fel s annak eredményét hozzávetőlegesen további 10.000 címlétrással s az utalókkal együtt összesen 100.000 címkartonnal fogják szaporítani.

VII. Az elraktározás.

A könyvtárépület földszintjén a bejáratától balra vannak a hiva-

talos helyiségek, igazgatóság és bibliografiai osztály, jobbra pedig a közönség használatára szánt helyiségek, az olvasótermek és a kölcsönzőosztály. Mindkét szárnyon katalogusok vannak, a baloldalin a tanári szobában egy betűrendes és egy szakkatalogus, a bibliografiai osztályban a helyrajzi katalogus, a jobbszárnyon pedig, az olvasóterem és a kölcsönzőosztály közti folyosórészen ismét egy betűrendes, egy szakkatalogus és a tárgyi címszó-katalogus. S a földszinten vannak elhelyezve a különgyűjtemények is. Baloldalt az 1.sz.szobában az Országgyűlési Nyomtatványok, az Antiquarkatalogus-gyűjtemény s egy szárnyas szekrényben a kéziratok, a gyászjelentésgyűjtemény és a metszet- és térképgyűjtemény. A 2.sz. szobában a katalogizáló tisztviselők bibliografiai szakkönyvtára, a 3.sz. Tanári Szobában a lexikonokat, biografiákat, bibliografiákat, szótárakat, genealogiákat és földrajzi atlaszokat magában foglaló segédkönyvtár, a 4-5.sz. igazgatói helyiségben pedig a könyvtártudományi irodalom. A tulsó szárnyon van az olvasótermi kézikönyvtár, mely az olvasóterem hármass tagolása szerint a jogi, orvosi és bölcsészeti karon tanított tárgyak kézikönyveit, adattárait, folyóiratait és általános segédkönyveit tartalmazza.

Az emeleti helyiségek végig könyvraktárak. Itt a tagolás a következő: a két folyosón végig s a kertre néző Schlick-rendszerű raktárteremben van elhelyezve az egyetemi könyvtár törzsanyaga, a bal-szárny végén levő szobában a Városi Könyvtár, melyben provenientia szerint külön-külön áll a Szikrai Odo-, a Mátyás Flórián és a dr. Kellemen-féle könyvtár. Az utcára néző négy hatalmas terem a Püspöki Könyvtár foglalja el. Az elsőben vannak a könyvtárt alapító Klimó püspök aranyozott bőrkötésű könyvei, a másodikban a könyvtár épületét emelő báró Szepessy Ignác könyvei, a harmadikban Klimó hártya-kötésű könyvei és gróf Esterházy Pál László püspök könyvei, a negyedikben a kanonoki hagyatékok. A püspöki termék egyuttal kiállítási termék is. A ritkaságok az ablakmélyedések előtt 11 álló és 3 fekvő tárlóban közszemlére bocsáttatnak.

1066 2. szoba
Könyvtár
30-34

A jobbszárny végén levő két szobában van a folyóíráttár és a hirlaptár, melyekben úgy az egyetemi, mint a városi és a kanonoki állományokhoz tartozó folyóiratok, illetőleg hírlapok betűrendes felállításban gyűjtötték össze. A folyóíráttár, a hirlaptár és a Városi Könyvtár egyuttal tisztviselői szoba is.

A padlásfeljáróban van a duplumraktár, a padláson pedig egy nagyobb ládában a meghatározatlan vagy kiegészítendő csonkaságokat őrizzük.

A raktárak férőhelye folyóméterekben s az azon álló könyvanyag-
nak az újrakatalogizálás folyamán feldolgozott s még feldolgozatlan részének aránya 1934 július 31-én a következő volt:

	Feldol- gozott -----	Feldolgo- zatlan -----	Üres folyómtr. -----
Földszinten 1.sz.szoba	47	6: kézirat	--
" 2. " "	21	20	--
" 3. " "(Tanári olvasó)	48	--	--
" 4. " "(Igazgatói szoba)	6	---	--
" Olvasóterem	158	---	--
Emeleten:egyetemi törzsanyag	1172	53	27
" Városi könyvtár	----	342	--
" Püspöki I.Klimo-terem	----	200	--
" " II.Szepessy-"	----	263	--
" " III.Fehér "	----	206	--
" " IV.Kanonoki "	----	366	--
" Folyóíráttár	155	---	7
" Hirlaptár	152	---	9
Padláson:Duplumraktár	28	---	--
Összesen:	1787	1456	43

Az egyetemi törzsanyag 73 folyóméter kivételével fel van dol-
gozva s numerus currens szerint elraktározva. A még feldolgozatlan
anyagból 20 méter a Bibliografiai Osztályban, 53 méter pedig az eme-

leti folyosón elkülönítve várja címtározását. Ez az anyag azonban meglehetősen selejtes, tulnyomó része apró füzet, s nagyrészt duplumnak látszik. Mielőtt feldolgozásra kerül, duplumait meg kell állapítani s kiválasztani.

Az 1934-35. tanévben a Városi Könyvtár és a kanonoki hagyatékok anyagát szándékoztam feldolgoztatni. Az I-III. püspöki termekben elhelyezett régi anyag címtározása a program utolsó állomása lett volna, mert erről az anyagról az 1833-37. évi kitűnő Szepessy-féle betűrendes- és szakkatalogusok ma is kielégítő tájékoztatást és utbizgazitást adnak.

A 43 üres folyóméter legfeljebb az 1934-35. tanév új könyv- és folyóiratszerzeményeinek elhelyezésére áll rendelkezésre. Az új könyvszerzemények évente átlagban 33 új folyómétert töltöttek meg. A további gyarapodás elraktározásának biztosítására azt a tervet szorgalmaztuk, hogy a könyvtár udvarán álló földszintes ház alakíttassék át rendes lakóházzá a házfelügyelő altiszt számára s akkor a könyvtári épületben levő altiszti lakásból három helyiséget nyernénk raktári célokra. Később a további terjeszkedéshez az emeleti folyosókat kellene Schlick-Vajda-rendszerű raktárakká átalakítani.

A raktárállomány egyetemi törzsanyagának egy igen tekintélyes része még kötetlen. Az 1930-31. tanév folyamán egy több évre terjedő könyvkötési programot állapítottam meg, melynek értelmében könyvkölcsönzési osztályunk havonta 50 még kötetlen, vagy a forgalomban elnyűtt kötetet adhatott kötésre s azonkívül évente tervszerűen kötöttünk egy-egy körülbelül 2000 kötetből álló csoportot. Így végig beköttettük a földszinten levő olvasótermi, segédkönyvtári és könyvtártudományi kézikönyvtárak s azonkívül az emeleten levő folyóirat-tár és hírlaptár teljes anyagát. Az 1934-35. tanévre terveztem az újabb szerzeményeket is magában foglaló emeleti jobboldali folyosó-raktár minden még kötetlen könyvének beköttetését.

A katalogizált könyveket numerus currenssel való beszámozásukkal kapcsolatban nagyság szerint s folyóméterenként dr. Várkonyi

Nándor állította fel. A sorozatba tartozó köteteket a sorozat I. kötetének száma alatt egyesítettük. A felállítás után csak a rakárkezelő altiszt (Dancs István I. oszt. altiszt s felügyelete alatt Radnai Ádám II. oszt. altiszt) vehetett le a polcokról könyvet s csak ő is tette vissza. A kivett könyv helyére könyvalaku utalókarton került, melyre ceruzával fel kellett jegyezni a könyv helyrajzi számát, címét s a kikölcsönző nevét.

VIII. A könyvtár forgalma.

	1930/31.	1931/32.	1932/33.	1933/34.
Kiadott látogatójegyek száma	907	1108	1063	952
Kikölcsönzött mű	10615	13830	15450	7620
Kikölcsönzött kötet	17532	19607	19760	10098
Hány hazai könyvtártól közvetítettünk kölcsönzést?	5	8	8	7
Hány külföldi könyvtártól közvetítettünk kölcsönzést?	5	5	3	4
Közvetített kölcsönzések kötet-száma	105	106	63	108
Közvetített kölcsönzések levéltári darabszáma	10	26	201	187
Olvasótermi látogatások száma	11069	19725	20390	10098

Az egy-egy tanévre szóló látogatójegyekért egyetemi hallgatóktól 30 fillér, másoktól 2 pengő díjat szedtünk. A késedelmező kölcsönzőket megbírságoltuk, még pedig a határidő lejárta után küldött első intés alkalmával 20 fillérrel, minden további két hétben megismételt intés alkalmával pedig 1-1 pengővel. Háromszori hasztalan intés a látogatójegy érvénytelenítését és a kiadott mű visszaszerzését célzó eljárás megindítását vonja maga után; az intési díjak megfizetésének megtagadása pedig a további kölcsönzésből való kizárást.

Más könyvtárakból, vagy levéltárakból csupán a várható költségeknek megfelelő kölcsönzési díj előzetes befizetése ellenében vállalunk közvetítést. A bécsi és berlini Collegium Hungaricumok igazgatóságaival megegyezést létesítettünk, hogy a transfermoratorium tartama alatt az ausztriai, illetőleg németországi könyvtárakból való kölcsönzések díját a nevezett igazgatóságok nevünkben kifizetik,

mi pedig ennek ellenértékét az Orsz. Bibliografiai Központnál egyenlítjük ki.

A könyvkölcsönzést dr. Winis Nándor könyvtártiszt vezette, az olvasótermi felügyeletet Dull Ágnes napidijas és Hopp Irén gépiró látta el, a kiszolgálást és a raktárral összekötő könyvlift kezelését Andics Ferenc I.o. altiszt végezte. A Folyóíratár olvasóhelyisége vitéz dr. Szabó Pál felügyelete alatt állt.

A Tanári Olvasószoba és a Folyóíratár olvasószobája forgalmáról nem vezettünk statisztikát. Ugy ezekben, mint az olvasóteremben a használat teljesen szabad volt, a kívánt könyveket az olvasók maguk vehették le a polcokról, de sem könyvet, sem táskát az olvasóterembe nem volt szabad bevinni, vagy onnan kivinni.

IX. A személyzet.

Munkatársaim, kik együttműködésünk ideje alatt mindenkor lankadatlanul támogattak, a következők voltak: vitéz dr. Szabó Pál, ki 1934 július 12-én könyvtártisztból VIII. fizetési osztályu könyvtári segédőrré lépett elő,- dr. Winis Nándor, ki ugyanakkor IX. fizetési osztályu könyvtártiszt lett,- dr. Winis Nándorné és dr. Várkonyi Nándor könyvtári segédtisztok,- dr. Horváth Margit könyvtári gyakoronok,- dr. Lajos Iván és dr. Litványi László ösztöndijas gyakoronok,- dr. Szabó István napidijas, ki 1934 február 19-én áthelyeztetett a Gazdasági Hivatalhoz,- Dull Ágnes napidijas,- dr. Nyakas Sarolta, Vida Mária és Liber Margit tiszteletdijasok,- Csokonay Mária és Fuchs Ferenc önkéntes gyakoronok,- Faragó Sándorné és Hopp Irén gépirók, utóbbi az Élettani Intézet létszámából. Az 1931-32. tanévben dr. Vecsey Lajos, az 1932-33. tanévben dr. Kardos Tibor, egy-egy éven át, 1933. nyarán pedig dr. Droszt Olga két hónapon át teljesített a könyvtárban önkéntes gyakoronoki szolgálatot.

Az altiszti személyzet: Dancs István I.o. altiszt s egyuttal házfelügyelő, Andics Ferenc I.o. altiszt, Radnai Ádám II.o. altiszt, Martin István kisegítő szolgál, Kiss András napibéres és a Gazdasági Hi-

vatal által minden október 15-től április 15-ig a Könyvtárhoz beosztott fűtő.

Hogy a könyvtár tisztviselői a rájuk bízott feladatokban ne csak mechanikus munkát lássanak, hanem a rájuk bízott anyaggal tudományosan is és a publicitás hatása alatt fegyelmezett írásbeli formákban foglalkozzanak, egy házilag 150-200 példányban sokszorosított, havonként megjelenő közleménysorozatot indítottam meg. E közlemények célja volt az is, hogy a könyvtár rejtettebb, de forrásértékű anyagát feltárjuk s a további kutatás figyelmét ráfordítsuk. Nagy hálával emlékszem meg arról a megértő támogatósról, mellyel egyetemünk e szerény gépirásos kiadványainkat fogadta. Jelentésemet e közlemények jegyzékével zárom:

1. Jelentés az Egyetemi Könyvtár működéséről az 1930-31. tanévben. 1931. szeptember. 17 lap.

2. Várkonyi Nándor: A pécsi Szent Mór Kollegium Könyvtára. 1931 október. 8 lap.

3. Fitz József: Menestartor Chronica Hungarorum.- A pécsi Püspöki Könyvtárra vonatkozó irodalom. 1931 november. 8 lap.

4. Várkonyi Nándor: Pécs és Baranya a szépirodalomban. 1931 december. 7 lap.

5. Szabó István: A könyvtári kölcsönzés statisztikája és tanulmányai. 1932 január. 8 lap.

6-7. Fitz József: XVI. és XVII. századi röpiratok Pécsről.- A Nyirkállói-kódex geneztikus leírása. 1932 február-március. 30 lap.

8-10. Vida Mária: Pécsi nyomtatványok időrendes jegyzéke 1773-1867. 1932 április-június. 49 lap.

11. Jelentés az Egyetemi Könyvtár működéséről az 1931-32. tanévben. 1932 szeptember. 16 lap.

12. Horváth Margit: Klimó püspök könyvtáralapítása. 1932 október. 23 lap.

13. Vida Mária: Elenchus literalium instrumentorum nobilium de Szabad Szent Király. 1932 november. 20 lap.

14. Nyakas Sarolta: Benefai Batsák Vendel utczásai. 1932 december. 8 lap.
15. Winis Nándorné: A kolozsvári Egyetemi Könyvtár román kézre jutása. 1933 január. 7 lap.
16. Katona Mihály németországi utinaplója 1805-1806. Dr. Kérészy Zoltán gyűjteményéből közölte Winis Nándorné. 1933 február. 38 lap.
17. Horváth Margit: Magyar nyelvű adalékok a Zrinyi-okmánytárhoz 1565. 1933 március. 13 lap.
18. Vitéz Szabó Pál: A régi pécsi egyetem. 1933 április. 28 lap.
19. Vitéz Szabó Pál: A régi pécsi egyetemre vonatkozó kéziratok és nyomtatványok bibliográfiája. 1933 május. 23 lap.
20. Fitz József: Siralmas ének a török iga alatt nyögő Pécsről. 1933 június. 8 lap.
21. Jelentés az Egyetemi Könyvtár működéséről az 1932-33. tanévben. 1933 szeptember. 12 lap.
22. Kardos Tibor: Stilustanulmányok Mátyás király kancelláriájáról. 1933 október. 27 lap.
23. Liber Margit: Klimo püspök mint maecenás. 1933 november. 8 lap.
24. Gálos Magda: A régi Pécs szellemi élete. 1933 december. 48 lap.
- Külön szám: Vitéz Szabó Pál: Dr. Hodinka Antal. 1934 január 13-án. 13 lap.
25. Horváth Margit: XVII. századi magyar nyelvű levelek dr. Hodinka Antal gyűjteményéből. 1934 január. 9 lap.
26. Csokonay Mária: A Bacsák, Vajkai Molnár és Petőcz családok leszármazási táblázatai, dr. Hodinka Antal gyűjteményéből. 1934 február. 15 lap.
27. Vitéz Szabó Pál: A M. Kir. Erzsébet-Tudományegyetem története. I. Pozsonyban. 1934 március. 23 lap.

28. Vitéz Szabó Pál: A II. Kir. Erzsébet-Tudományegyetem bibliográfiája. (I. Pozsony). 1934 április. 19 lap.

29. Szentkirályi István: A Jakabhegyi Remeteház és könyvtára. 1934 május. 31 lap.

30. A Pázmány-család egy régi leszármazási táblázata. 1934 június. 6 lap.

Nyomtatásban jelent meg:

31. Vida Mária: Az első pécsi nyomda kiadványainak időrendes jegyzéke, 1773-1836. Pécs, 1934. Dunántul ny. 22 lap. 8°

32. Nyakas Sarolta: Az első pécsi nyomda története 1773-1836. Pécs, 1934. Dunántul ny. 89 lap. 8°

33. Vasskó Ilona: A pécsi Püspöki Könyvtár francia nyomtatványai és kéziratai. Pécs, 1934. Dunántul ny. 123 lap, 2 mellékl. 8°
Budapest, 1934. október hó.

Dr. Fitz József.